

Poetik ve Politik

Bir Kültürel Çalışmalar Ansiklopedisi

**Besim F.
Dellalođlu**

KLASİK

Klasikler kuşaklar boyu okunan, yeniden okunan yapıtlardır. Burada okuma ve yeniden okuma ile kastedilen elbette öncelikle belirli bir insan ömrü içerisinde mümkündür. Klasikler dönemsel olarak meşhur olan, bir kere okunan yapıtlar değil, düzenli olarak tekrar ve tekrar okuduğumuz yapıtlardır. Ama yeniden okumayı çoğul bir özne için, örneğin toplum, ulus, insanlık için düşündüğümüzde bu defa kuşaklar boyunca süren bir etki olarak ortaya çıkar klasik. Tıpkı Tanpınar'ın sözünde olduğu gibi!

Belki de her klasiği, her insanın okumasının en uygun olduğu bir zaman vardır! Hatta toplumlar, kendilerini yeniden kuracak klasiği bulmak için ideal zamanı beklerler. Ama o "ideal" zaman her zaman en mutlu, huzurlu oldukları anlar olmaz. Hayatın en kritik noktalarında insanlar ya da toplumlar kendilerine klasik ararlar, bulurlar.

Gençliğimizde okuduğumuz bir kitabı, olgunluk çağımızda yeniden okuduğumuz zaman, kitap bize çok farklı gibi gözükebilir. Aslında o değişmemiştir. Değişen bizizdir. Tüm Ortaçağ boyunca *Kadîm Yunan* metinlerine uzaktan bakan Batı'nın Rönesans'la birlikte o metinleri merkezine almasında olduğu gibi. Değişen metinler değildir. Değişen Batı'nın o metinlere bakış tarzıdır. Bu değişiklik Batı'yı artık bambaşka biri yapacaktır. Klasiklerle kendimizi kurarız, yeniden kurarız ama aynı zamanda yanı başımızda tuttuğumuz klasikler sayesinde kendimizi idrak ederiz, kendimizdeki değişikliklerin farkına varırız. Yani kısacası büyürüz, olgunlaşırız. İnsan olarak da toplum olarak da! Bunları yapmadığımızda olacak olan da tam tersidir. Büyüyemeyiz. Çocuk kalırız. Ergenlikte sıkışıp kalırız.

Klasikler, bireyle toplum arasındaki ilişkiyi sağlarlar. Örneğin, Calvino “ortaklaşa bilinçdişi”ndan söz eder. Bu aslında Jung’un “toplumsal bilinçdişi” dediği şeydir. Holbwachs ise “toplumsal hafıza”dan söz etmiştir. Toplum, ulus, insanlık bir anlamda klasikler sayesinde de vardır. Bunların hepsi tarihseldir ve hiçbiri birer zorunluluk değildir. Shakespeare okumayana İngiliz denebilir mi? Ama bizde Nâzım Hikmet okumayana Türk denebilir!

Klasikler, her yeni okumada onun üzerinden kendimizi keşfedeceğimiz, dünyayı keşfetmeye devam edeceğimiz yapıtlardır. Olgunluk yaşlarımızda, gençliğimizde okuduğumuz kitaplara yeniden dönmek bir bakıma psikanalizdeki çağrışımın rolünü oynar. Hafızanın tazelenmesine, bilincin reset edilmesine imkân verir. Hatta geçmiş bir âna geri dönmüşçesine yeniden yaşama, mesela bir *déjà vu* etkisi bile yapabilir. Toplumlar için klasiklerle ilişki bir tür kültürel reen-karnasyondur. Rönesans ile olan aslında biraz da budur.

Bir kitabı klasik yapacak olan en önemli özellik tüm insanların düşünebileceği, hissedebileceği, akledebileceği ama bir türlü bir araya getiremediği şeyleri bir araya getirebilmektir. Klasikler didaktik, dar anlamda ideolojik değildirler. Eğer öyle olsalar zaten tekilliği ve evrenselliği bir araya getiremezlerdi. Klasikler öğretmezler, tecrübe alanımızı genişletirler. Bizi tüm dünyanın bir parçası kılarlar. Kendiliğimizin, fâniliğimizin farkına varmamızı sağlarlar.

Klasik yapıtlarda hayran olduğumuz karakterler, bizim dinimizden, mezhebimizden, rengimizden, coğrafyamızdan, ideolojimizden değildirler çoğu zaman. Bizim hiçbir zaman olmadığımız, olmayacağımız insanlık hâllerini bize görünür kılarlar. Onları anlamamızı, onların da var olmaya hakkı olduğuna ikna olmamızı sağlarlar. Somut hayatta saygı duymayacağımız seçeneklere, saygı duymayı öğreniriz. Bir katili, bir sapığı bile anlayabiliriz bazen “normal” biri olarak. Bu tıpkı bir sosyalistin bir muhafazakârı anlaması gibidir. Ya da İsa’ya inanan Avrupalıların Rönesans’tan sonra pagan Platon’u anlamaları gibi! Yani aslında o kadar da imkânsız değildir! Bütün

Yunanlılar kötü olabilir mi? Bütün Müslümanlar iyi olabilir mi? Klasikler bir Türke, iyi bir Kürt komşuya sahip olmadan da iyi bir Kürt olabileceğini anlatabilir.

Klasik eserin söyleyecek sözü bitmez, tükenmez. Burada, teşbihte hata olmazsa, klasik bir kitabı kutsal kitaplara benzetebiliriz. Ya da tam tersini söyleyebiliriz: Kutsal kitaplar zaten klasik olmuş kitaplardır. Klasikler o kadar evrensel temalar taşırlar ki her zamanda ve mekânda söyleyecek sözleri vardır. Anlamlarının tükenmemesi, yorumlarının neslinin tükenmemesini sağlayan budur. Tıpkı kutsal kitaplar gibi!

Bir metni klasik yapan, zamanını ve mekânını aşabilmesi, evrenselleşebilmesi ama aynı zamanda en tikel, en özel, en mahrem olanı bile içine alabilmesiyle ayırt edilir. Mesela Hamlet ile Shakespeare tüm insanlarda ortak olan bir şeyi, bir faninin içini de göstererek anlatır. Artık neredeyse Hamlet ya da Macbeth olmadan iktidar temasını tartışamaz hâle gelmişizdir. Bunun mümkün olması hem bizim insan olmamız hem de Shakespeare'in bir klasik olmasıyla ilgilidir.

Her klasik kendi ardında bir literatür oluşturur. Her klasik ardındaki kervanlara birer rota verir. O kervanlar hareket ettiği zaman, ortalığın toz bulutu içinde kalması doğaldır. Ama klasikler aynı zamanda her kervana bir doğru yol vaat ederler ve her türlü sisin içinde yol gösterirler.

Klasikler bizi bizden daha iyi anlarlar. Klasikler toplumu, dünyayı, hayatı anlamlı hâle getirirler. Klasik demek kültür demektir, medeniyet demektir. İnsanlık tarihinin icat ettiği en iyi eğitim şekli çocuklara okullarda klasikleri okutmaktır. Başka hiçbir şey yapmaları gerekmez.

Klasik, eskimeyen eskidir. Klasik, şarap gibidir. İyi bir şarap zaten klasiktir. Yaş olarak eski ama değer olarak eski olmayandır. Klasikler aslında hiçbir şeyin değişmediği konusunda bizi ikna ederler. Hâlâ Antigone'nin, Hamlet'in çağında yaşıyormuşuz hissine sokarlar bizi. Tarihsel varlıklar olduğumuz gerçeğini unutturmadan, insan doğası diye bir şeyin mümkün olduğunu ima ederler. On dört yaşında bir çocuğa, ailesinin ablasını öldürtmesine ise klasik diyemeyiz. O artık

kelimenin tam anlamıyla eskidir, eskide kalması gerektir. Yani her geçmişe ait olan iyi değildir. Kaliteli toplumlar bu ayrımı daha iyi yaparlar. Bu ayrımı daha iyi yaptıkları için daha kaliteli toplum olurlar.

Klasik, baba gibidir. Bir Marksist'in Marx'la olan ilişkisi, bir Hıristiyan'ın İsa'yla olan ilişkisi, bir Müslümanın Kur'an-ı Kerim'le olan ilişkisi tıpkı buna benzer. Yüzleşme, hesaplaşma, yerine koyama, ikame etme zordur. Ama başka türlü de yoktur! "O olmasaydı olmazdık" da "O olmasaydı olurduk" da ergen cümleleridir. Büyümemenin, ergenlikte sıkışıp kalmanın emareleridir. İnsan olarak da toplum olarak da! Bunlar bazı kişilik bozukluklarının toplumsallaşması, tarihselleşmesidir. Babayı manevi anlamda gömememek, kendi olamamakla eş anlamlıdır. Klasik bir put değildir. Klasik, yüksek bir yere koyduğun ama aynı zamanda onunla didiştığın, çatıştığın, kavga ettiğin bir şeydir. Klasikler kendileriyle sistematik olarak kavga edenlere yol gösterirler.

Klasiklerle bir kan bağıımız vardır. Hepimiz Shakespeare'in kültürel olarak akrabasıyız. Klasiklerle genel olarak iletişimi olan biriyseniz, bir yapıtın klasik olup olmadığını ilk okuduğunuzda anlarsınız. Ayrıca bilmenize gerek yoktur, tecrübe etmeniz yeter. Ama bilmek de zarar getirmez hani!

İki Kızılderi yürüyorlarmış. Biri sürekli olarak geride kalıyormuş, önde giden de bu nedenle beklemek zorunda kalıyormuş. Ve dayanamamış sormuş: "Sen niye hep geride kalıyorsun?" Arkada kalan cevap vermiş: "Sen çok hızlı gidiyorsun. Benim ruhum geride kalıyor. Her seferinde onu beklemem gerekiyor." Klasik zamanı durdurandır. Klasik bir anlamda bir Angelus Novus'tur. Yani Benjamin'in Klee'nin aynı adlı resminden esinlenerek geliştirdiği tarih meleği! Gözü hep arkadadır. Geride kalanların, kaybedenlerin, esâmesi okunmayanların meleğidir. Ama Benjamin'e göre geçmişinin hesabının verilmediği bir gelecek de mümkün değildir. O zaman "şimdinin zamanı"na hapso-luruz. Modernlik tam da budur! Klasikleri okumak Kızılderi'lerde olduğu gibi birazcık beklemek, düşünmek demektir. Onların zaman

bilinciyle düşünmeye çalışmak, kendimizi o açıdan düşünmek, sorgulamak demektir. Klasikler zamanın akışını algı düzeyinde, tecrübe düzeyinde yavaşlatırlar.

Klasik kavramı *classici*'den gelir. Bu kavram Latince "birinci sınıf yazarlar" anlamına gelirdi. *Classici* ise Yunanca *enkrithentes*'in çevirisiydi. Bu kavram ise seçkiye alınmış anlamına geliyordu. *Enkrithentes*, kabul edip onaylamak anlamına gelen *enkrina* fiilinden türemiştir.¹ Saint-Beuve'e göre, *classici* aynı zamanda sınıfsal bir ayrıma da tekabül ediyordu. Bu kavram Romada üst sınıfa ait yurttaşlara has manasıyla da kullanılıyordu.²

Latince *classici* önce Fransızcada *classique* olarak ortaya çıktı. Daha sonra on yedinci yüzyılın başlarında *classic* biçiminde İngilizceye geçti. Ardından *classic*'in eşanlamlısı olarak *classical* gelişti İngilizcede. Önceleri Latincedeki toplumsal anlamları da içeren bu kelimeler giderek Yunan ve Roman antik çağına özgü anlamına doğru dönüştüler.³

Tansu Açık, "klasik" kavramının üç farklı anlamını ayırt ediyor. İlki büyüklük ve kalıcılık anlamında önemli olan metin. Hatta özellikle on dokuzuncu yüzyıldaki özel anlamıyla ölçü ve standart oluşturan metin. İkincisi Yunan ve Latin edebiyatı ürünleri. Son olarak da edebiyatta romantik akımın karşıtı anlamında klasik.⁴ Avrupa edebiyatında, yaşayan bir dilin ürünlerini klasik diye nitelendirmek, ilk kez Fransızların on sekizinci yüzyıl ortalarında, kendi yazarlarını nitelendirmelerinde ortaya çıkmıştır. Yaşayan dillerin yüzyıllara dağılmış kimi yazarları, kesintisiz olmasa bile ayrı ayrı "büyük"

1 Gregory Jusdanis, *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür: Milli Edebiyatın İcat Edilişi*, çev: Tuncay Birkan, Metis, 1998, s. 86-87.

2 Sainte-Beuve, "Klasik Nedir?", *Pazartesi Konuşmaları I*, çev: Fehmi Baldaş, MEB, 1952, s. 270

3 Raymond Williams, *Anahtar Sözcükler*, s. 74.

4 Tansu Açık, "Klasik Nedir ya da Yazılı Kültürün Savunusu", *Sanat ve Klasik*, Klasik, İstanbul, 2006, s. 169.

nitelemesiyle anılmışlardır. Ancak tümünü niteleyecek ortak bir kavrama on dokuzuncu yüzyıla dek pek rastlanmaz.⁵

Sainte-Beuve, *Académie Française*'in 1694 tarihli ilk sözlüğünde klasik yazarın şöyle tarif edildiğini aktarır: “Son derece rağbet gören ve yazıların konuları üzerinde salahiyeti teslim edilen yazardır.” *Académie Française*'in 1835 tarihli sözlüğü ise bu tarifi şu şekilde yapar: “Klasik yazar, herhangi bir dilde örnek yazar hâlini alan kimse”dir.⁶ *Académie Française*'in tanımlarındaki dönüşüm, Tansu Açıık'ın yaptığı ayrımlara uygundur.

Sainte-Beuve'e göre klasikler sadece, kitaplıklarımıza yerleştirip incelediğimiz, hatırlanmaya değer eserlerden ibaret değildir. Klasikler, kanunlarımıza, kurumlarımıza, geleneklerimize, eğitim hayatımıza, alışkanlıklarımıza, sözün kısası her şeyimizin başlangıçlarına girmiştir.⁷ Sainte-Beuve'ün kitabında Mure'den aktardığı gibi: “Eğer Yunan milleti mevcut olmasaydı yahut o millete mensup dehaların verdikleri eserler, Romalıların üstünlüğü ve hâkimiyeti yüzünden ortadan kalkmış olsaydı, Avrupa'da bugün yaşayan belli başlı milletlerin edebi kültür seviyesi, Eskiçağ insanların henüz Yunan ruhuyla yoğrulmadan önceki kültür seviyesinden daha üstün olabilir miydi?”⁸

Klasiğin en güzel tanımlarından biri aslında Shakespeare'in İngilizcede oynadığı roldür. Sainte-Beuve'e göre insanoğlunun son örneği yeryüzünden kalksa ve Shakespeare'in eserlerinden başka hiçbir anıt kalmasa, bir gün yeniden ortaya çıkan varlıklar, onun yazılarından insanın ne olduğunu anlayabilirlerdi.⁹

Sainte-Beuve'e göre klasik, insan zekâsını zenginleştiren, hazinesine gerçekten bir şeyler katan, onu bir adım daha ileri götüren, tereddüdüne yol açmadan manevi bir hakikati keşfeden yahut meçhul bir tarafı kalmadığı sanılan insan kalbinde öteden beri mevcut bir

5 Tansu Açıık, “Klasik Nedir ya da Yazılı Kültürün Savunusu”, s. 171.

6 Sainte-Beuve, “Klasik Nedir?”, *Pazartesi Konuşmaları I*, s. 274.

7 Sainte-Beuve, “Edebiyatta Gelenek Üzerine”, *Pazartesi Konuşmaları I*, s. 5.

8 Sainte-Beuve, “Edebiyatta Gelenek Üzerine”, *Pazartesi Konuşmaları I*, s. 6.

9 Sainte-Beuve, “Edebiyatta gelenek üzerine”, *Pazartesi Konuşmaları I*, s. 14.

ihtirası bulup ortaya atan, düşüncesini, müşahedesini veya buluşunu herhangi bir şekilde, bununla beraber geniş ve büyük, ince ve makul, sağlam ve haddizatına güzel bir şekilde açıklayan, kendine mahsus bir üslupla ama içinde herkesin kendi üslubunu bulduğu bir üslupla, aynı zamanda hem yeni hem eski bir üslupla, bütün çağların kolaylıkla anlayabileceği bir üslupla yazandır.¹⁰

Edward Said, Batı'da klasikler ve Kutsal Kitap ilişkisini hep vurgulamıştır. Bu yapıtlar en iyi muhafaza edilen, üzerinde en çok çalışılan, en çok aktarılan ve dolayısıyla en özgün metinlerdir. Kilise ve üniversite de dâhil olmak üzere pek çok kurum, metinlerin muhafaza edilmesine adanmıştır. Hatta bunu yaparak kurum olarak kendilerini de muhafaza etmiş olurlar. Klasiklerle ilgili araştırma geleneği Batı'da entelektüel yaşamın merkezi gibi bir şeydir. Büyük klasik metinlerin verimliliğinin muhtemel bir nedeni de bunlara erişme olanağının, bunların muhafazasının ve aktarımının aslen üç farklı “yabancı” dilde yazılmış olmalarıyla geri döndürülemez şekilde bağlı olmasıdır. Bu üç dil İbranice, Yunanca, Latince'dir. Dünya üzerindeki en eski dil olan İbranice, en zarif dil olan Yunanca ve en büyüğü olan Latince.¹¹

Türkçede klasik üzerine ilk tartışma Ahmed Midhat'ın *Tercümân-ı Hakikat*'te 5 Eylül 1897'de yayımladığı “Müsâbaka-i Kalemîyye İkrâm-ı Aklâm” adlı yazısıyla başladı ve yaklaşık üç ay kadar sürdü. Ona göre, Türkiye için “klasiklerin devri geçmiş olmak” bir yana, gelmemiştir bile. Ahmed Midhat'a göre klasikler, aradan geçen bunca zamana rağmen hâlâ değerlidir ancak henüz Türkiye'nin klasik bir dönemi olmamıştır. Bunun için şimdilik Faust'lar, Le Cid'ler, Andromaque'lar ve Romeo and Juliet'ler değerinde eserler meydana getirmek mümkün değildir. Öyleyse hiç olmazsa bunların çevirileri yapılmalıdır. Bunların benzerlerinin yazılamaması bir yana, çevirilerinden de habersiz olmanın hiçbir gerekçesi olamaz.¹²

10 Sainte-Beuve, “Klasik nedir?”, *Pazartesi Konuşmaları I*, s. 275.

11 Edward Said, *Başlangıçlar: Niyet ve Yöntem*, çev: Ferit Burak Aydar, Metis, İstanbul, 2009, s. 204.

12 Ramazan Kaplan (ed), *Klasikler Tartışması*, AKM, Ankara, s. 8-11.

Cumhuriyet döneminde klasik meselesi yoğun biçimde Hasan Ali Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığı yaptığı zamanlarda gündeme geliyor. Yücel'in başlattığı bu girişimle birlikte Millî Eğitim Bakanlığı, 1940'tan 1966'ya 1247 cilt tutan 1120 eser yayınlamıştır. Bu eserler *Batı Klasikleri* ve *Şark-İslam Klasikleri* başlıklarıyla yayımlanmıştır. Genel toplam içinde Şark-İslam Klasikleri başlığı altında yayımlanan eser sayısı 66'dır.¹³

Mehmet Doğan bu konuda doğru tespitlerde bulunmaktadır. Ona göre Türkiye'nin köklü kültürel kurumları yoktur. Öylesine kurumlar olmadan ve bu kurumlar klasiklerle desteklenmeden düşünce rahminin döl tutması mümkün değildir. Bunun doğal sonucu ise sürekli bir “yeni” fetişizmidir. Yani tekâmül edememek, olgunlaşamamak! Türkiye’de aklın, tefekkürün siyasi dönüşümleri yönlendirmesi yerine, siyasi dönüşümlerin aklı, fikri dönüştürmesinin arkasında da bu gerçekler yatar. Klasik yokluğu ile yüzeysellik arasında ciddi bir ilişki vardır.¹⁴

Klasik yokluğundan şikâyet eden sadece sağcı Mehmet Doğan değildir. Solcu Melih Cevdet Anday da aynı şeyden şikâyet etmektedir. Bugün uzmanlık çalışmaları dışında, hiç kimse gidip de bir kitapçıdan bir divan ya da sözgelışı Namık Kemal'in, Ziya Paşa'nın şiir kitaplarını satın almaya kalkmaz. Kısacası edebiyatımızın geçmişi, yaşayan bir geçmişi yoktur. Belki de bu nedenle Anday, klasiklerimizin neler olduğunu soran bir yabancı yazara “Bizim klasiklerimiz yoktur.” yanıtını vermiştir. Divan şiiri de Tanzimat şiiri de Edebiyat-ı Cedide şiiri de yaşamını sürdürmemiş, örnek alınma talihine erememiştir. Yani klasikleşememişlerdir. Bir şiirin eskimesi başka, yaşamda kalması başkadır. Eski bir şiir, bakarsınız, bir gün canlanır. Onda yeni

13 D. Mehmet Doğan, “Neden Klasiklerimiz Yok?”, *Medeniyet ve Klasik*, Klasik, İstanbul, 2006, s. 120.

14 D. Mehmet Doğan, *Neden Klasiklerimiz Yok?*, Yazar Yayınları, Ankara, 2016, s. 32-34.

bir tat bulan yaratıcılar, onu yeni zamana uygun gören düşünürler çıkmıştır. Bu gibi olayların gelenek içinde yeri vardır.¹⁵

Klasiklerimizin olmadığı söylemi, klasik değerinde eserlerin olmadığı anlamında değildir. Klasik hazır bulunan bir şey değildir, inşa edilir. Önce idrak edilir, sonra inşa edilir. Klasik geçmişe ait olabilir ama klasik inşası bir bugünde gerçekleşebilir ancak. Klasik inşası modern bir edimdir.

Ahmet Davutoğlu'na göre klasikler konjonktürel olanı aşan ve sıradan olandan farklılaşan eserlerdir. Bir insanın kendi konjonktürünü aşma çabası kendi biyolojik varlığıyla yani bedeniyle, kendisini çevreleyen mekânla ve içinde yaşadığı zamanla yani tarihle yüzleşmesi demektir. İnsanoğlunun bir birey olarak yaşadığı en büyük gerilim, fiziki kapasitesizliğiyle tahayyül kapasitesi arasındaki gerilimdir.¹⁶ İşte klasikler bu gerilimi yumuşatırlar.

Kendiliğin inşası ancak ve ancak tarih ile coğrafyanın çakışmasıyla mümkündür. Ahmet Davutoğlu tarih idraki ve mekân idraki diyor. Kendiliğin inşası insanın kendi varoluşunu yeni bir anlam dünyası içinde yorumlamasıdır. Bu noktada kurucu klasikler yeni bir varlık bilinci, yeni bir bilgi anlayışı ve yeni bir değerler ve davranış normları bütünü oluşturarak devreye girerler ve bir zihniyet altyapısı oluştururlar.¹⁷

Ahmet Davutoğlu ayrıca kurucu klasikler ile sentez klasikleri arasında bir ayırım yapar. Kurucu klasikler paradigma kurucu etki yaparken, sentez klasikleri paradigmanın pekişerek kendi içinde tutarlı bir bütünlük kazanmasını sağlamaktadır. Kurucu klasiklerin

15 Melih Cevdet Anday, *Şiir Yaşantısı: Şiir Yazıları*, Yayına Hazırlayan: Yalçın Armağan, Everest, İstanbul, 2015, s. 100.

16 Ahmet Davutoğlu, "Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler", *Medeniyet ve Klasik*, s. 17.

17 Ahmet Davutoğlu, "Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler", *Medeniyet ve Klasik*, s. 20.

basit ve nüfuz edilebilir anlam çerçevesi sentez klasiklerinde daha sofistike ve kapsamlı bir belirleyicilik iddiası kazanmaktadır.¹⁸

Klasiklerin güçlü olduğu toplumlarda “kültürel ateşkes” bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaz. Ahmet Davutoğlu’nun aktardığına göre, kültürel anlamda parçalanmış/yırtık ülke anlamına gelen *torn country* tabiri Huntington tarafından meşhur makalesinde Türkiye, Rusya ve Meksika için kullanılmıştı. Toplumsal, kültürel gerilim ne ölçekte büyük ve ne ölçekte yıkıcı bir derinliğe sahipse, onu aşabilmek de o ölçekte kapsayıcı ve derinlikli çabalar gerektirir.¹⁹ Davutoğlu’nun da belirttiği gibi, Batı tecrübesinde, klasiklerin de oluşmasına yardımcı olduğu kültürel kamusal alan hazır olarak bulunmamıştır. Unutmamalıdır ki, Makyavel iç ihtilaflarla küçük birimlere ayrılarak parçalanmış İtalya’nın, Hobbes iç savaş şartlarında parçalanmış İngiltere’nin, Hegel Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun dağılması ile uzun bir parçalanma süreci yaşamış Almanya’nın ürünüdür.²⁰

Bugün Batı’da bir genç, eğitim sürecinde istikrarlı bir klasik seti içinde piştiği için kolaylıkla uzmanlaşabilmektedir. Öte yandan Batı-dışı toplumlarda aynı dönemi yaşayan bir genç için ise eğitim sürecinin en başından itibaren onu derin bir bunalıma sevk edecek ölçekte birçok belirsizlik söz konusudur. Ortada ne onu yönlendirecek kültürel kilometre taşları olan klasikler manzumesi ne örnek alabilecekleri öncü prototipler ne de kendilerini hazırlayacakları rol modelleri söz konusudur. Kilometre taşlarının eksikliği onları hayatlarının her aşamasında yeni yollar aramaya, yeni kültürel maceralara yönelmeye sevk edecektir. Bu serüvende birçok şey deneme/yanılma yöntemiyle bulunmaktadır.²¹

18 Ahmet Davutoğlu, “Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler”, *Medeniyet ve Klasik*, s. 23.

19 Ahmet Davutoğlu, “Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler”, *Medeniyet ve Klasik*, s. 31.

20 Ahmet Davutoğlu, “Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler”, *Medeniyet ve Klasik*, s. 32.

21 Ahmet Davutoğlu, “Medeniyetler Arası Etkileşim ve Klasikler”, *Medeniyet ve Klasik*, s. 32.

Ahmet Albayrak'ın aktardığına göre, İngilizlere “Hindistan’ı mı verirsiniz yoksa Shakespeare’i mi? dedikleri zaman, onlar hiç tereddüt etmeden Hindistan’ı bırakırız, Shakespeare’i veremeyiz; çünkü Hindistan gittiği zaman biz kendimiz olarak kalırız ama Shakespeare olmadığı zaman biz kendimiz olarak kalamayız demişlerdir.²² Bu anlamda klasik, kültürel genetiğin en vazgeçilmez parçasıdır.

Belki de bu nedenle Melih Cevdet Anday, klasiğe, “soyuyapıt” demektedir.²³ Üstelik Anday’a göre klasiğin illa da geçmişte aranması bir şart değildir.²⁴ Rönesans’ın bir *ethos* olması gibi, klasik inşası da bir *ethos*’tur. Metinlerle bir ilişki kurma tarzıdır. Kanonik bir bilince sahip değilseniz, en kıymetli metinler bile klasik haline gelemeyiz. Dolayısıyla klasik olma vasfı metnin içinde değil, onunla ilişki kuran ya da kuramayan zihnin içinde ikamet eder.

Melih Cevdet Anday’a göre Yeni Türk Edebiyatı modern olarak doğmuştur.²⁵ Yani, bizim edebiyatımız “sadece yeni”dir. Klasik, zihnimizin raflarında bir referans olarak bulunarak bizi zenginleştiren yapıttır. Yoksa bugün Bâki gibi ya da Karacaoğlan gibi yazmak mümkün mü? Mümkün olsa bile anlamlı mı? O hâlde, niye hâlâ Mimar Sinan gibi cami yapıyor?

22 Ahmet Albayrak, “Sezai Karakoç’un Medeniyet Tasarımında Klasik Vurgusu”, *Medeniyet ve Klasik*, s. 70.

23 Melih Cevdet Anday, *Suçumuz Edebiyat*, Yayına Hazırlayan: Yalçın Armağan, Everest, İstanbul, 2015, s. 39.

24 Melih Cevdet Anday, *Suçumuz Edebiyat*, s. 40.

25 Melih Cevdet Anday, *Suçumuz Edebiyat*, s. 50.